

Maatalouden kannattavuusseminaari 6.4.2010 Kouvola
Maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttila

Ministerin ajankohtaiskatsaus

Hyvät kuulijat,

On erittäin mukavaa olla täällä Kouvolaissa, järjestyksessään neljännessä maatalouden kannattavuusseminaarissa. Olen hyvin tyytyväinen aikaisemmin järjestettyjen seminaarien antiin. Näillä kannattavuusseminaareilla saadaan uusia ajatuksia mm. maatalouden tulo- ja kannattavuustyöryhmän työhön sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteutuksen tueksi.

Tänään seminaarin ajatustyöpajoissa keskustellaan bioenergiasta, valkuais- ja öljykasvien tuotannosta sekä pienjalostuksesta. Näistä aloista löytyy varmasti uusia elinkeinomahdollisuuksia maaseudullemme, kunhan vain rohkeasti uskallamme tarttua tilaisuuteen.

Tulevaisuudessa näköpiirissä olevat suuret globaalit haasteet: ruoan riittävyys, pula juoma- ja kasteluvvedestä sekä pula energiasta vaativat vahvoja toimia ja niihin on ryhdyttävä jo nyt. Yksi suurimmista tulevaisuuden ongelmista on ruokaturvan heikentyminen ja maailman nälkäongelman kasvu. Jotta ruokaa riittäisi kaikille, olisi ruuantuotantoa lisättävä peräti 70 %:lla nykytuotannon määrään verrattuna vuoteen 2050 mennessä. Ongelma on seurausta väestönkasvusta ja ilmastonmuutoksen etenemisestä. Ilmastonmuutos uhkaa aavikoittaa nykyisiä hedelmällisimpiä tuotantoalueita. Myös puhtaasta juoma- ja kasteluvvedestä tulee tulevina vuosikymmeninä todellista niukkuutta entistä laajemmilla alueilla. Maapallon ruoasta 85 %:ia tuotetaan tänään sateiden kastelemana ja vain 15 %:ia keinokastelemalla.

Maa- ja metsätalous tulee nähdä aloina, joiden avulla voidaan ratkaista maailman nälkäongelmaa ja samalla torjua tehokkaasti ilmastonmuutosta. Maatalousteknologian kehittyminen, uudet tuotantotavat ja innovaatiot sekä ravinteiden tehokas kierrätys mahdollistavat tämän.

Tulevaan on valmistauduttava, sillä päätökset on tehtävä hyvissä ajoin. Suomessa elintarvikesektorin tulevaisuuden suuntaa ryhdyttiin viitoittamaan vuonna 2008, kun pääministeri Matti Vanhasen aloitteesta aloitettiin Kansallisen Ruokastrategian laadinta. Ruokastrategialla ohjataan suomalaisen maatalouden ja elintarviketalouden tulevaisuutta. Tavoitteena, että suomalaisen elintarviketuotannon toimintaedellytykset turvataan vähintään vuoteen 2020 ulottuvalla strategialla.

Ruokastrategiassa käydään kattavasti läpi koko suomalainen elintarvikeketju. Keskeisinä kysymyksinä mukana ovat ilmastonmuutoksen haasteiden lisäksi mm. kotimaisen elintarviketalouden kannattavuuden ja kilpailukyvyn turvaamisenkeinot. On tärkeä valita keinot, joilla kotimainen elintarviketalous pystyy hyödyntämään meillä olevat luontaiset ja kiistattomat vahvuutemme kuten maailman puhtaimmat pellot raskasmetallispitoisuudella mitaten, salmonellattomuus ja muutoinkin eläin- ja kasvitautivapaa tuotanto, eläinten korkea hyvinvointi ja tuotannon vastuullisuus joka portaassa. Onko GMO-vapaalle tuotannolle jatkossa kasvavat markkinat kuluttajien valinnoissa? Näillä vahvuuksilla ja niiden tuotteistamisella on järkevää profiloitua kotimaassa ja viennissä. Strategia hakee vastauksia mm. siihen onko edellä kerrotuille vahvuuksillemme mahdollista saada tuotteillemme nykyistä enemmän lisäarvoa ja jos on niin miten?

Suomen huoltovarmuuden tavoitteellinen taso selvitetään ruokastrategian yhteydessä. Ruokahuollon omavaraisuus on yksi turvallisuuspolitiikkamme perusta. Me emme voi jättää huoltovarmuuttamme muiden käsiin, sillä se on asia, josta jokaisen kansan on itse pyrittävä pitämään huolta.

Meillä Suomessa on käytettävissämme uskomattoman runsaat luonnonvarat: energiaa metsissämme ja riittävästi puhdasta vettä. Nämä luonnonvarat tulevat olemaan hyvin arvokkaita tulevaisuudessa. Maaseudun luonnonvarat nousevat lähivuosina erittäin merkittäviin arvoihin, koska niistä kaikista tulee maapallolla huutava pula! Tästä esimakua saimme jo vuoden 2007 syksyllä viljan hinnan jopa osin kolminkertaistuessa hyvin lyhyessä ajassa!

Hyvät kuulijat,

Kuten mainitsin tulevaisuuden mahdollisuudet ovat hyvät, mutta meidän on selvittävä myös tästä päivästä. Maatalouden kannattavuuskehitys on ollut heikko, viime vuonna kannattavuuskriisi kohdistui etenkin maidontuotantoon ja viljanviljelyyn. Erityisen paha tilanne on tällä hetkellä viljajaloilla, koska viljamarkkinat ovat hyvän satokauden jälkeen täysin tukossa. Tänä keväänä kannattaakin viljelytoimenpiteiden suunnittelun lisäksi tehdä tuotteiden myynti- ja markkinointikanavien selvitys ennen kevätkylvöjä.

Maataloustuotemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi tehdään nyt töitä niin EU:n kuin kansallisella tasolla. Viikko sitten maatalousministerineuvostossa kävimme läpi elintarvikeketjun haasteita, joita ovat mm. kestävien ja markkinaehtoisten suhteiden luominen elintarvikeketjun sidosryhmien välille, koko ketjun läpinäkyvyyden lisääminen kilpailun lisäämiseksi ja hinnanvaihtelujen sietokyvyn parantamiseksi.

Kestävien ja markkinaehtoisten suhteiden luominen vaatii hyvän kauppataivan vastaisten käytäntöjen kitkemistä pois. Komissio haluaakin varmistaa, että sopimussuhteet ovat turvatumalla pohjalla. Komissio laatii mallisopimuksia ja arvioi samalla hyvän kauppataivan vastaisia sopimuskäytäntöjä. Tällä saralla meillä Suomessakin on erittäin paljon vielä tehtävää, jos katsotaan esim. tuottajien ja teollisuuden tai teollisuuden ja kaupan välisiä sopimussuhteita. Koko ketju kärsii läpinäkymättömyydestä ja ennakoimattomuudesta. Markkinataloudessa hankintasuhteiden epätasapaino ja erisuuruiset neuvotteluvoimat vaikuttavat helposti kielteisesti. Siksi tuottajien neuvotteluvoimaa ketjussa on vahvistettava ja se meidän on tehtävä jokaisen jäsenvaltioissa ihan itse!

Komissio esittää lisättäväksi avoimuutta ja ilmoitusvelvollisuuksia erityisesti maataloushyödykkeiden johdannaismarkkinoilla saadakseen paremman kokonaiskuvan erityyppisten kaupan toimijoiden positioista. Keinona komissio mainitsee mm. asettaa positorajat, joilla estetään suhteettomat hinnannuutokset ja spekulatiivisten positioiden keskittymät. Kaikkien jäsenvaltioiden tulisi ottaa käyttöön verkkopohjaiset helposti saatavat elintarvikkeiden vähittäishintojen vertailupalvelut. Tavoitteenani on jatkaa elintarviketjussa tapahtuvan arvonlisän jakautumisen selvittämistä niin, että ketjun jokaisen toimijan osuus ketjun arvonlisäyksestä saadaan

selville. Kun ruoan hinta on vuodesta 1995 alkaneella jaksolla noussut vain 3 %:ia mutta samaan aikaan kansalaisten ostovoima on noussut yli 60 %:lla, on ketjun toiminnassa jotain pielessä. Maatalouden tuottavuuden kasvukin on ollut merkittävää, 1,2 % vuodessa, mutta sen hyödyn ovat saaneet ketjun muut toimijat kuin tuottajat. Miksi on näin? Se pitää selvittää!

Kaikissa tilanteissa me tarvitsemme jatkossakin vahvan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kaksine pilareineen. Lisäksi tässä epävarmuuden ajassa maataloudessa tarvitaan vahvoja suojaverkkoja ja markkinoita vakauttavia toimenpiteitä, kuten interventio-ostoja ja vientitukia. Elintärkeitä asioita ei voi jättää puhtaasti markkinatalouden varaan.

Maatalouspolitiikan ja tukien ohella alan kannattavuutta kannattaa hakea markkinoilta. Tuottajien olisi pystyttävä kuten edellä totean vahvistamaan neuvotteluasemaansa markkinoilla. Joudumme tulevaisuudessa kohtaamaan entistä epävakaita markkinat sekä mahdollisesti suuriakin tuottajahintojen ja tuotantokustannusten muutoksia. Yhteiskunnan keinot markkinoiden sääntelyyn ovat kuitenkin vähentyneet. Maailman vapaakauppaneuvottelut eli WTO-neuvottelut luovat lisäpainetta markkinoiden vapauttamiseen ja sääntelyn vähentämiseen.

Nykyiset EU:n maatalouspolitiikan päätökset ovat voimassa vuoden 2013 loppuun asti. Markkinoiden ohjauskeinoja tarvitaan tämänkin jälkeen. EU:n maatalouspolitiikan avulla olisi taattava elintarvikkeiden tasainen saatavuus, vakaat tuottajahinnat ja kohtuulliset kuluttajahinnat. On vaikea uskoa, että näitä tavoitteita saavutettaisiin ilman jonkinlaisia markkinoiden sääntelykeinoja kuten esim. parempaa kysynnän ja tarjonnan ennustettavuutta sekä kriisejä varten turvaverkkoja.

Parhaillaan EU:ssa toimii ns. maidon korkean tason työryhmä. Tämä ryhmä etsii maitosektorille keskipitkän ja pitkän aikavälin keinoja, joilla voidaan vakauttaa maidontuotantomarkkinoita maitokiintiöjärjestelmän päättymisen jälkeen. Kiintiöjärjestelmään päättyy vuonna 2015. Mahdollisina keinoina ryhmässä on noussut esiin tarve lisätä ja kehittää tuottajien ja teollisuuden välisiä tuotantosopimuksia sekä luoda maitoalalle futuurimarkkinat. Futuurit voisivat vähentää alan hintavaihteluja. Tämän maitoryhmän työn tuloksia komissaari Dacian Ciolos

lupasi hyödyntää EU:n maatalouspolitiikan uudistuksessa ja myös muidenkin tuotantosuuntien kohdalla. Odotukset ryhmältä ovat kovat!

Elintarviketalouden tutkimuslaitos ETLA julkaisi alkuvuodesta tutkimuksen elintarvikkeiden hinnanmuodostuksesta ja elintarvikemarkkinoiden toimivuudesta. Etlan tutkimuksen mukaan maataloustuottajien neuvotteluasema elintarvikeketjussa on heikko. Maatalous on hinnanottaja markkinoilla. Neuvotteluaseman parantaminen edellyttäisi tuottajayhteistyön lisäämistä nykyisestä. Tasapuolinen neuvotteluasema parantaisi myös elintarvikeketjun tulonjakoa. Yksi kotimaisen ruuantuotannon jatkuvuuden edellytyksiä on, että elintarvikeketjun kaikki toimijat saavat oikeudenmukaisen hinnan tuotteistaan.

Raportissa tuodaan esiin pienten tuottajien markkinoille pääsyn merkitys. Yhteisellä, kaikki osapuolet huomioon ottavalla sopimuskäytännöllä voidaan vahvistaa erityisesti pienten toimijoiden asemaa elintarvikeketjussa, monipuolistaa ja paikallistaa elintarvikkeiden tarjontaa ja vahvistaa suomalaista ruokakulttuuria. Pienet tuottajat eivät saa kärsiä kohtuuttomista hylly- tai mainostamisen maksuista tai siitä, että ne eivät saa jälkihyvityksiä niin kuin suuret valmistajat. Tutkijat arvioivat, että markkinoille pääsyä voidaan edistää parhaiten ketjun toimijoiden yhteistyöllä ja keskinäisen informaation parantamisella.

Paikallisuus on myös yksi vastuullisen tuotannon kriteereistä. Paljon puhutaan lähiruusta. Lähiruuan jatkojalostuksen ja hankintakanavien on oltava kunnossa, jotta lähiruoka on aito vaihtoehto. Lähiruokaa käyttämällä voidaan myös lisätä alueen elinvoimaisuutta ja työllisyyttä. Lähiruoka parantaa ruokapalveluiden laatua ja edistää paikallista ruokakulttuuria. Samalla myös ruokaturvallisuus paranee, kun ruokaketjun läpinäkyvyys lisääntyy. Suomalaisen, vastuullisesti tuotetun ja mahdollisimman lyhyen toimitusketjun ruuan suosiminen on investointi ekologisuuteen, ihmisten terveyteen ja maaseudun elinvoimaisuuteen.

Hyvät kuulijat,

Suomen maatalous toimii globaaleilla yhteismarkkinoilla. Ikkunasta ulos kurkistamalla voi kuitenkin todeta olosuhteiden olevan meillä erityisen haastavat maatalouden harjoittamiseen. Tähän aikaan vuodesta kevätkylvöt on jo pääosin tehty Euroopassa, meillä Suomessa menee vielä aikaa kylvötoiden aloittamiseenkin.

Viljamarkkinoiden ongelmat tuntuivat viime syksynä jokaisen viljanviljelijän arjessa. Tarjonta ylitti käyttötarpeen. Varastot olivat täynnä. Ohran interventio-ostot päättyvät toukokuun lopussa. Kaikki interventioon tarjottava ohra on ostettava. Maaseutuvirasto on vuokrannut siilotilaa Virosta, koska kotimaan varastot eivät riitä.

Tosiasia on, että meillä on viljelty viime vuosina viljaa noin 700 000 - 800 000 tonnia yli oman tarpeemme. Hyvän sadon myötä määrä oli viime vuonna vieläkin suurempi. Karkeasti tämä ylijäämämme vastaa reilun 200 000 hehtaarin vilja-alaa.

Vaihtoehtoja osoitteettoman rehuviljan viljelylle kannattaa jokaisen viljelijän varmasti miettiä - nyt on päätösten aika. Ensi kesänä ei kannattaisi enää viljellä rehuviljaa, jolle ei ole ostajaa tiedossa, vaan olisi syytä pohtia muita vaihtoehtoja. Luonnonhoitopeltoja voi laittaa 15 % tilan peltoalasta. Myös viherlannoitusnurmet tarjoavat vaihtoehdon viljalle.

Öljykasvien, valkuaiskasvien ja syysviljojen viljelyn toivoisin lisääntyvän. Ymmärrän kyllä hyvin sen, että alhainen tuottajahinta ei kannusta esimerkiksi rukiin viljelyyn. Rukiin viljelyssä on omat talvehtimisen riskit, mikä vähentää myös kinnostusta viljelyyn. Kuluttajien toivoisikin nykyistä voimakkaammin peräävän Joutsenlippumerkkiä leipäpakettiin ja siten kotimaista ruista leipänsä raaka-aineeksi.

Öljykasveille ja valkuaiskasveille aiomme jatkossa maksaa nykyistä korkeampaa EU:n kokonaan rahoittamaa peltokasvien tuotantopalkkiota. Tämä ehdotus liittyy EU:n maatalouspolitiikan terveystarkastuksen päätösten toimeenpanoon. Ehdotus on parhaillaan EU:n komission käsittelyssä.

Valkuaisrehuomavaraisuutemme tulisi ehdottomasti olla nykyistä noin 30 %:a suurempi. Tämä on ensiarvoisen tärkeää jo oman huoltovarmuutemme kannalta, salmonellattoman kotieläintuotantomme varmistamisesta puhumattakaan. Öljy- ja

valkuaiskasvien viljelyhalukkuuden lisäämisessä tarvitaan edelleen viljelymenetelmien ja lajikkeiden kehittymistä. Kaiken A ja O on kuitenkin kannustava tuottajahinta.

Hyvät kuulijat,

Peltoenergian tuotanto olisi varteenotettava käyttötapa pelloillemme. Suomen hallitus on sitoutunut EU:n ilmastotavoitteissa nostamaan uusiutuvan energian osuuden nykyisestä 28 prosentista 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Liikennepolttoaineissa uusiutuvan energian osuus pitää olla vähintään 10 prosenttia. Lisäksi jokaisen EU:n jäsenmaan pitää vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 16 prosenttia vuodesta 2005 vuoteen 2020 mennessä

Toimitusjohtaja Esa Härmälä teki työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta selvityksen viljapohjaisen bioetanolin tuotantomahdollisuuksista Suomessa. Härmälä selvitti muun muassa onko bioetanolin tuotanto Suomessa taloudellisesti kannattavaa, pystytäänkö täällä pohjolassa täyttämään EU:n asettamat kestävyysvaatimukset ja voidaanko bioetanolitehtaan avulla parantaa kotimaista valkuaisrehuomavaraisuutta.

Selvityksen mukaan bioetanolitehtaan rakentaminen olisi hyvinkin mahdollista ainakin eteläiseen suomeen. EU:n kestävyyskriteeri on täytettävissä Etelä- ja Länsi-Suomen ohran ja vehnän viljelyssä. Härmälä suosittelee, että Suomi käyttäisi tismalleen samaa laskentakaavaa kestävyyskriteerin täyttymistä laskettaessa kuin Ruotsi.

Suomeen mahtuisi maksimissaan 2-3 mittavaa bioetanoliala ja valkuaisrehua valmistavaa laitosta, joilla voitaisiin tuottaa 1/2 -3/4 oletetusta bioetanolin käytöstä vuonna 2020. Viljan uudella käyttötavalla olisi myös tervetullut, viljamarkkinoita vahvasti tasapainottava vaikutus. Viljan vientitarvetta vähennettäisiin näin runsaalla kolmanneksella. Samalla parannettaisiin valkuaisrehuomavaraisuutta.

Valtiolla olisi monta hyvää syytä tukea viljapohjaisen bioetanolilaitoksen tuotannon käynnistämistä. Perusteita löytyy niin ympäristö-, energia-, teollisuus- kuin maatalouspolitiikastakin. Jatkovalmistelu on nyt käynnissä. Meidän on otettava vakavasti ilmastonmuutoksen haasteet ja ilmasto- ja energiatavoitteiden velvoitteet.

Kaupan päälle pystyisimme tasapainottamaan rehumarkkinoita ja parantamaan rehuvalkuaisen saatavuutta.

Odotettavissa oleva energian hinnannousu kannustaa varmasti maatalon energian suurkuluttajina lähtemään mukaan maatalon vapaaehtoiseen energiaohjelmaan. Kannattavuus ei synny pelkästään tulojen parantamisesta, vaan myös kustannusten karsinnasta.

Maatalon energiaohjelmaan voivat liittyä kaikki suomalaiset maa- ja puutarhatilat. Heille tarjotaan ohjelman kautta käyttöön erilaisia palveluita, joiden avulla voi pienentää energiakustannuksia, lisätä bioenergian käyttöä ja tuotantoa sekä vähentää kasvihuonekaasupäästöjä.

Näkyvin ohjelman toimintamuodoista on energiasuunnitelmapalvelu, jossa maatalouden energia-asioihin perehtynyt suunnittelija käy yhdessä viljelijän kanssa läpi tilan mahdollisuudet energiansäästöön ja bioenergian käytön lisäämiseen. Suunnitelmassa käydään läpi esimerkiksi investoinnit, työtavat tai tuotantomenetelmät. Tilakäynnin pohjalta laaditaan toimenpide-ehdotukset. Valtio tukee tukiehdot täyttävillä tiloilla tehtyjen suunnitelmien tukikelpoisia kustannuksia 85 prosentin tuella. Suosittelen lämpimästi tähän ohjelmaan liittymistä, sillä energiakustannusten alentamisella saavutetaan tuplahyöty: kustannuksia alentamalla pystytään torjumaan myös ilmaston muutosta!

Hyvät kannattavuusseminaariin osallistujat,

Maaseutu ja maaseudun yrittäjät ovat suurien haasteiden edessä. Maaseutu on luonnonvarojensa osalta runsauden sarvi, joka tuottaa sekä suomalaisten ruuan raaka-aineet että ilmaston muutoksen torjuntaan tarvittavat bioenergian. Maaseutu tuo työtä ja toimeentuloa sadoilletuhansille suomalaisille.

Toivon, että tänään iltapäivällä järjestettävissä ajatuspajoissa ideoisitte ja pohtisitte ennakkoluulottomasti ja aidosti maatalouden mahdollisuuksia. Toivotan teille oikein antoisaa seminaaripäivää!

